

Tervetullutta tukea tutkijan julkaisutoiminnalle

Titus Hjelm: *Globaalisti akateeminen. Opas kansainväliseen tiedejulkaisemiseen*. Vastapaino 2016.

Vertaisarvioidun tutkimusjulkaisun valmistelu muistuttaa meikkaamista. Pohjatyöt on tehtävä huolella, mikäli jäljestä halutaan kestäväää ja sille toivotaan myönteistä huomiota. Paikkailu näkyy ja luo epämääräisen vaikutelman. Päinvastaisesti erottuvat välineiden hallittu käyttö, selkeä tavoite ja ymmärrys siitä, kuinka tavoitteeseen päästään. Kun perusta on kunnossa, voi halutessaan ottaa riskejä ja heittäytyä luovaksi.

Pohjatyo tarkoittaa esimerkiksi julkaisusuunnitelman tekemistä uudelle hankkeelle. On mietittävä, kenet halutaan tavoittaa, mikä kanava sopii tarkoitukseen parhaiten ja mitä tutkija-kirjoittaja haluaa työnsä tuottavan. Jos tavoitteena on näkyä tiettyssä teoreettisessa keskustelussa, on syytä valita englanninkielinen lehti, jonka piirissä tuota keskustelua käydään. Lehden vaatimuksiin, tapaan, toimitukseen ja julkaisuhistoriaan perehtyminen tukee käsikirjoituksen valmistelua. Kotitehtävien tekeminen näkyy ja paljastaa toimittajalle ensi silmäyksellä, että kirjoittaja on tosissaan ja haluaa julkaista juuri tässä lehdessä.

Myös kieli ja julkaisumuoto kannattaa valita perustellen. Kotimaiseen julkiseen keskusteluun osallistuminen edellyttää sujuvaa kotikielistä kynää. Sen tuotokset saattavat taipua paremmin yleis-

tajuiseksi kirjaksi kuin tiedelehtiartikkeliksi, varsinkin jos kirjoittaja tavoittelee asiantuntijauraa yliopistomaailman ulkopuolella. Yhdessä tekemällä voi tavoittaa uusia yleisöjä, täydentää asiantuntemusta ja osoittaa yhteistyökynsä. Yksilösuoritus ker- too omasta tutkimusosaamisesta ja itsenäisestä ajattelusta. Hyvä suunnittelu siis edellyttää strategiaa, joka yhdistää kulloisetkin tavoitteet omiin uraa koskeviin ja tutkimuksen rahoittajan odotuksiin.

Tiedejulkaisemisen opetuksessa on kaivattu tärkeiden valintojen pariin ohjaavaa havainnollista suomenkielistä oheislukemista. Kansainvälistä tiedelehteä toimit-tavan ja useita englanninkielisiä kirjoja kirjoittaneen Titus Hjelm-in kirja paikkaa puutetta nostamalla esiin perusasioita kirjojen ja tiedelehtiartikkelien maailmalle saattamisesta. Kirjassa käsitellään muun muassa julkaisuprosessin etene-mistä, kustantajan kanssa kom-munikointia ja sopimuskäytäntö-jä, jotka angloamerikkalaisessa maailmassa ovat toiset kuin Suomessa. Hyödyllisiä muistutuk-sia on useita. Yksi on se, että kir-jottajakutsusta kannattaa joskus kieltäytyä vaikka kuinka imarrel-len pyydetäisiin, koska aika ei riitä kaikkeen. Työmäärän hallinnan lisäksi se voi olla eduksi tutkijan työn laadulle ja maineelle yhteis-työkumppanina.

Kirja sisältää useita yleispäte-viksi muotoiltuja väittämiä, joista voinee perustellusti olla myös eri mieltä. Tämä on omiaan ruokki-maan keskustelua kurssisalisissa – ja tekee kirjasta kiinnostavan kan-sainvälisessä julkaisemisessa jo ansioituneille tutkija-kirjoittajille.

Ainakin omat jatko-opiskelijani ovat osoittaneet vääräksi Hjelm-in väittämän, että "[a]inoastaan tar-peeksi monesti hylätynsi tulemi-nen karaisee". He ovat johdonmu-kaisesti vältäneet pettymykset soveltamalla kirjassa kuvattuja menetelmiä. Kansainväliseen tie-dejulkaisukenttään perehtymisen

ja käsikirjoituksen hiomisen paris-a viety aika on korvattu monin-kertaisesti, kun arviointiprosessis-ta on selvitty ripeästi kohtuullisilla muokkauksilla, jotka ovat saat-taneet tekstin julkaistavaksi hy-vässä kansainvälisessä keskisar-jassa. Useiden käsikirjoitusten samanaikainen työstäminen yh-dessä, yksin ja eri julkaisuproses-sin vaiheissa on kehittännyt rutiine-ja ja ilmaisutaitoa sekä säästännyt kyllästymiseltä ja ahdistukselta. Välillä on myös tajuttu sanoa ei.

Onnistuminen ensimmäises-tä yrityksestä alkaen on palkin-nut kärsivällisyydestä ja vahvistä-malla itseluottamusta. Usko oman tekemisen vahvaan perustaan ja ymmärrys omasta epätäydelli-syydestä ovat auttaneet ajattele-maan, kuten Hjelm, että vertais-arviointiprosessi on mahdollisuus eikä uhka. Tylöstäkin kritiikistä on ollut aina hyötyä – siihen on usein palattu ensituohtumuksen lauhduttua, tarvittaessa vertais-tukea hakien. Aivan kuten Hjelm kirjoittaa, niuhottavaltakin tuntu-van kritiikin voi tulkita kiinnostuk-seksi kiusanteon sijasta. Useimat arvioijat haluavat valmentaa kirjoittajaa parempaan suorituk-seen, siksi he käyttävät käsikirjo-ituksen kommentointiin paljon aikaa ja energiaa. Tämän ajattelun opettamisessa, kuten myös kritii-kin antamisessa ja vastaanottami-sessa, on suomalaisissa yliopis-toissa vielä paljon tehtävää.

Kirja-arvostelujen kirjoittami-nen tiedelehtiin on hyvää harjoi-tusta vaativampiin koitoksiin. Suh-taudun kuitenkin epäillen Hjelm-in näkemykseen, että ne ovat mer-kityksettömiä "CV-näkökulmas-ta". Toki kirja-arvosteluista kilah-taa vähemmän tuotantopisteitä kuin täysin referoiduista tutkimus-julkaisuista, mutta nekin osoittavat aktiivisuutta ja määrätietoisuutta sekä kykyä esittää omia näkemys-iä. Koska kirjamarckkinoita on seu-rattava, miksei ajatuksiaan kirjoit-taisi auki ja jakaisi niitä julkisesti? Kuten Hjelm toteaa, jatkuva kirjoit-taminen pitää vireessä.

Omien kokemusteni perusteel-la hakemusten joukosta saattaa ansioluettelolaita vertailtaessa hy-vinkin erottua edukseen se nuori tutkija, jolla on näyttöä aktiivi-suudesta. Lyhyen näkemystekstin kirjoittaminen osoittaa myös työ-välineen ja -ympäristön monipuolista hallintaa. Koska tutkijaura on turvaton ja kiinnostaa aikaisempaa harvempia tohtorikoulutetta-via, kirja-arvostelut ja muut lyhyet tekstit voivat olla oiva lisä ansio-luettelossa varsinkin uran alkuvaiheessa. Tämä pätee nykyajan Suomessa, vaikkei ehkä Britanni-assa, jossa Hjelm työskentelee ja jossa tiedejulkaisuja pisteytetään ankarammin, mekaanisemmin ja suppeammin kuin Suomessa.

Myös väittämiä, että "[k]irjoit-tajan kansalaisuus ei enää paina kansainvälisessä akateemisessa kustantamisessa" tuntuu yksioi-koiselta, vaikka mainittuun suun-taan ollaan onneksi menossa. Yh-täältä eksoottisuudesta voi olla etua asetelmassa, jossa kirja- ja lehtikustantajat vastaavat ang-loamerikkalaisen tieteen sisään-päinlämpiävyyden kritiikkiin. Yti-men ulkopuolelle verkottuminen on muuttunut muodikkaaksi. Siksi esimerkiksi tiedelehtien teemanu-meroihin ja artikkelikokoelmiin ha-lutaan vaihtoehtoisia näkökulmia ja uusia kirjoittajia.

Teoreettisesti valveutuneet ta-paustutkimukset Suomen kal-taisista periferioista kiinnosta-vat myös siksi, että yhä useampi lehti haluaa profiloitua "globaali-na" kanavana. Tämä alkaa näkyä myös lehtien toimitusneuvosto-jen kokoonpanoissa, joihin pää-see jäseneksi vain kyseisiin leh-tiin kirjoittamalla ja kirjoittamalla niille lausuntoja. Strategisesti ajat-televa suomalainen tutkija-kirjoit-taja voi siis käyttää taustaansa ja tutkimusaihettaan hyödykseen, jos hän kykenee valjastamaan ta-paustutkimuksensa tuoreen teo-reettisen tai metodologisen näkö-kulman palvelukseen.

Toisaalta kytkös tiettyyn maa-han voi olla haitaksi, koska "kan-

sainvälistä” tiedelehtijulkaisemista painottavan kansallisen tiedepoliitiikan suositukset voivat tukkia tiedelehtien toimituksia. Varsinkin johtavien lehtien toimituksissa näkyy nopeasti, kun periferiassa X on patistettu tutkijoita julkaisemaan tietyllä tasolla ja tietynlaisissa kanavissa. Kotimaassa syntyneen paineen johdattamana käsikirjoituksia tuputetaan väärin lehtiin. Kun toimittaja on lukenut niitä kyllästymiskynnyksensä ylittävän määrän, kaikki samasta maasta tarjotut käsikirjoitukset alkavat ajautua mustalle listalle. Pahimmillaan kielteinen ennako-odotus vääristää uusiin tarjouksiin suhtautumista. Näin voi käydä, vaikka toimittajat tiedostaisivat ongelman ja sen välttämiseksi tehtäisiin ylimääräistä työtä. Tämä puolestaan hidastaa kaikkien käsikirjoitusten käsittelyä.

Itse en uskaltaisi suositella turvautumista ”englantia äidinkielenään puhuvan tutun” korjauslukutaitoihin. Kielenhuolto ja editointi edellyttävät erityistä osaamista, joka useimmilta mitä hyvänsä kieltä äidinkielenään puhuilta puuttuu. Heikko kielitaito sotkee argumentointia, antaa tympeän vaikutelman ja turhauttaa kiireisen arvioijan. Vain harva suomalainen tutkija kirjoittaa idiomaattisen sujuvaa englantia ilman apua, vaikka luulot saattavat olla suuret. Siksi kääntymisen ammattimaisen kielentarkastajan puoleen voi parantaa merkittävästi mahdollisuuksia.

Hjelmin alle 200-sivuisen teos jättää tilaa uusille, asiaa laajentaville avauksille. Esimerkiksi avoimesta julkaisemisesta (*Open Access*, OA) olisin lukenut mielelläni enemmän, koska Suomessa ajankohtaiset väittämät OA-lehtien välisestä merkityksestä jäävät perustelematta. Nopeasti yleistyvä artikkelikohtainen nettijulkaiseminen ABP (*Article-Based Publishing*) olisi ollut myös hyvä selvittää, koska se on muuttanut julkaisuprosessin luonnetta, nopeutta ja kustantajien suhtautumista painettuihin tuotteisiin. Suoma-

laiset tutkijat tarvitsisivat tietoa ja kokemusta myös tiedelehden teemanumeroon kirjoittamisesta ja sellaisen toimittamisesta. Kansainvälisen tiedejulkaisemisen etiikastakin olisi paljon opittavaa.

Joka tapauksessa on mielestäni oikein hyvä asia, että tämä kirja on olemassa. Jatko-opiskelijat saavat siitä arvokkaita perustietoja, ja kokeneemmat tutkija-kirjoittajat voivat arvioida omia käytäntöjään ja näkemyksiään. Joku voi vierastaa lukijaa sinuttelevaa ja innostavaa tyyliä, joka kuitenkin sopii kirjoittajan omista kokemuksista ammentavaan, henkilökohtaiseen teokseen. Hämmentävää on, että julkaisemisesta ja kustantamisesta puhutaan paikoitellen synonyymisesti. Myös kirjoittaja ja kirjailija ovat menneet sekaisin ja läpi arvostetun tiedekustantajan seulasta.

PAULIINA RAENTO

Kirjoittaja on toimittanut tiedelehtiä suomeksi ja englanniksi parinkymmenen vuoden ajan.